

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y - DƯỢC

NGUYỄN THỊ THỦY

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HOẠT ĐỘNG
KHÁM CHỮA BỆNH Y HỌC CỔ TRUYỀN
TẠI MỘT SỐ TRẠM Y TẾ XÃ MIỀN NÚI THÁI NGUYÊN

LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC

THÁI NGUYÊN - 2018

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y - DƯỢC

NGUYỄN THỊ THỦY

THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HOẠT ĐỘNG
KHÁM CHỮA BỆNH HỌC CỔ TRUYỀN
TẠI MỘT SỐ TRẠM Y TẾ XÃ MIỀN NÚI THÁI NGUYÊN

Chuyên ngành: Y tế công cộng

Mã số: 9720701

LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC

Hướng dẫn khoa học: 1. PGS.TS. Trịnh Xuân Tráng

2. GS.TS. Nguyễn Nhược Kim

THÁI NGUYÊN - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tên tôi là Nguyễn Thị Thủy, nghiên cứu sinh khóa 9 Trường Đại học Y - Dược, Đại học Thái Nguyên, chuyên ngành Y tế công cộng, xin cam đoan:

Đây là luận án do bản thân tôi trực tiếp thực hiện dưới sự hướng dẫn của Thầy PGS.TS Trịnh Xuân Tráng và GS.TS Nguyễn Nhược Kim.

Công trình này không trùng lặp với bất kỳ nghiên cứu nào khác đã được công bố tại Việt Nam.

Các số liệu và thông tin trong nghiên cứu là hoàn toàn chính xác, trung thực và khách quan, đã được xác nhận và chấp thuận của cơ sở nơi nghiên cứu.

Tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm trước pháp luật về những cam kết này.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Thủy

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin được gửi lời cảm ơn chân thành nhất đến tất cả các Thầy, cô giáo Trường Đại học Y - Dược, Đại học Thái Nguyên đã giảng dạy và truyền thụ kiến thức để tôi có thể hoàn thành tốt chương trình học tập.

Tôi xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc tới PGS.TS Trịnh Xuân Tráng, GS.TS Nguyễn Nhưộc Kim, người Thầy đầy nhiệt huyết và tận tụy đã giúp đỡ, hướng dẫn tôi từ suốt quá trình xác định vấn đề nghiên cứu, xây dựng đề cương cũng như trong toàn bộ quá trình nghiên cứu, hoàn thành luận án.

Tôi xin được cảm ơn Ban Lãnh đạo, các anh chị em đồng nghiệp tại Bệnh viện Y học cổ truyền Thái Nguyên đã tạo mọi điều kiện thuận lợi, sắp xếp thời gian giúp đỡ tôi trong suốt hơn 4 năm qua.

Xin cảm ơn các đồng chí Lãnh đạo địa phương, lãnh đạo Trung tâm y tế, các cán bộ y tế và người dân 4 trạm y tế xã nghiên cứu tại huyện Đại Từ, tỉnh Thái Nguyên đã quan tâm giúp đỡ, nhiệt tình cộng tác, cung cấp các thông tin, số liệu và tạo mọi điều kiện thuận lợi để tôi hoàn thành công tác nghiên cứu.

Xin được cảm ơn các bạn bè đồng khóa 9 nghiên cứu sinh, những người đã luôn cùng tôi chia sẻ kinh nghiệm học tập, động viên, khuyến khích giúp đỡ tôi vượt qua khó khăn, được gặp mặt, làm quen và học tập cùng các bạn đối với tôi thực sự là một niềm vui.

Tôi xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đối với bố tôi, những người thân trong gia đình tôi, những người luôn lặng lẽ dõi theo từng bước đi của tôi, luôn có mặt đúng lúc mỗi khi tôi cần thiết.

Lời cảm ơn chân thành và đặc biệt nhất tôi xin được gửi tới gia đình nhỏ của tôi, người bạn đời và các con trai của tôi, những người đã chịu nhiều khó khăn vất vả, đã hy sinh rất nhiều cho tôi trong suốt quá trình học tập, phấn đấu vừa qua.

Thái Nguyên, tháng 6 năm 2018

Tác giả luận án

Nguyễn Thị Thủy

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

BS	: Bác sĩ
BSCKI	: Bác sĩ chuyên khoa I
BSCKII	: Bác sĩ chuyên khoa II
BYT	: Bộ Y tế
CB	: Cán bộ
CBYT	: Cán bộ y tế
CSSK	: Chăm sóc sức khỏe
CSVC	: Cơ sở vật chất
KCB	: Khám chữa bệnh
NCS	: Nghiên cứu sinh
NVYT	: Nhân viên y tế
SCT	: Sau can thiệp
SL	: Số lượng
TB	: Trung bình
TCT	: Trước can thiệp
TT - GDSK	: Truyền thông - Giáo dục sức khỏe
TTB	: Trang thiết bị
TTYT	: Trung tâm y tế
TYT	: Trạm y tế
TU	: Trung ương
WHO	: Tổ chức y tế thế giới (World Health Organization)
YDCT	: Y dược cổ truyền
YDHCT	: Y dược học cổ truyền
YHCT	: Y học cổ truyền
YHHĐ	: Y học hiện đại

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT	iii
MỤC LỤC	iv
DANH MỤC BẢNG	vii
DANH MỤC HÌNH, HỘP	x
ĐẶT VẤN ĐỀ	1
Chương 1:TỔNG QUAN TÀI LIỆU	3
1.1. Một số khái niệm về Y học cổ truyền	3
1.2. Tầm quan trọng của YHCT trong chăm sóc sức khỏe nhân dân	3
1.3. Thực trạng hoạt động và một số yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động khám chữa bệnh Y học cổ truyền hiện nay.....	5
1.3.1. Thực trạng hoạt động YHCT hiện nay	5
1.3.2. Một số yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động KCB bằng YHCT hiện nay ở Việt Nam	13
1.4. Các giải pháp phát triển Y học cổ truyền tại tuyến cơ sở.....	16
1.4.1. Các giải pháp phát triển nguồn nhân lực YHCT tại tuyến cơ sở	16
1.4.2. Cung cấp các dịch vụ YHCT tại cộng đồng.....	16
1.5. Một số nghiên cứu về hoạt động KCB bằng YHCT tại tuyến xã trên Thế giới và Việt Nam	18
1.5.1. Trên Thế giới	18
1.5.2. Tại Việt Nam	21
1.6. Một số đặc điểm của địa bàn nghiên cứu.....	27
1.6.1. Xã Minh Tiến.....	28
1.6.2. Đức Lương.....	28
1.6.3. Phú Cường	28
1.6.4. Phúc Lương.....	28

Chương 2: ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	30
2.1. Đối tượng nghiên cứu	30
2.1.1. Đối tượng cho nghiên cứu mô tả.....	30
2.1.2. Đối tượng cho nghiên cứu định tính	30
2.1.3. Đối tượng cho nghiên cứu can thiệp	30
2.2. Địa điểm nghiên cứu.....	31
2.3. Thời gian nghiên cứu	31
2.4. Phương pháp nghiên cứu	31
2.4.1. Phương pháp và thiết kế nghiên cứu.....	31
2.4.2. Cỡ mẫu và cách chọn mẫu cho nghiên cứu	31
2.5. Nội dung nghiên cứu	36
2.5.1. Giai đoạn 1: Mô tả thực trạng	36
2.5.2. Giai đoạn 2: Can thiệp và đánh giá hiệu quả can thiệp	36
2.6. Các chỉ số nghiên cứu.....	37
2.6.1. Các chỉ số cho mục tiêu 1(Mô tả thực trạng và một số yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động khám chữa bệnh YHCT tại trạm y tế xã huyện Đại Từ tỉnh Thái Nguyên năm 2014)	37
2.6.2. Các chỉ số cho mục tiêu 2 (Đề xuất, thực hiện và đánh giá hiệu quả của một số giải pháp can thiệp nâng cao hoạt động khám chữa bệnh một số chứng bệnh thông thường bằng thuốc Nam và châm cứu tại trạm y tế xã huyện Đại Từ tỉnh Thái Nguyên)	38
2.7. Công cụ và phương pháp thu thập số liệu.....	45
2.7.1. Công cụ thu thập số liệu	45
2.7.2. Tiêu chuẩn đánh giá, phân loại mức độ về kiến thức và thực hành của cán bộ YHCT, NVYT thôn bản và người dân	46
2.7.3. Phương pháp thu thập số liệu	47
2.8. Phương pháp khống chế sai số	47
2.9. Xử lý và phân tích số liệu.....	48
2.10. Đạo đức trong nghiên cứu	48

Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	49
3.1. Thực trạng hoạt động và một số yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động KCB bằng YHCT tại TYT xã huyện Đại Từ tỉnh Thái Nguyên năm 2014.....	49
3.2. Hiệu quả một số giải pháp nâng cao hoạt động khám chữa bệnh bằng thuốc Nam và châm cứu tại trạm y tế xã huyện Đại Từ tỉnh Thái Nguyên.....	62
Chương 4: BÀN LUẬN	84
4.1. Thực trạng hoạt động và một số yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động khám chữa bệnh YHCT tại TYT xã huyện Đại Từ tỉnh Thái Nguyên năm 2014	84
4.1.1. Thực trạng hoạt động KCB bằng YHCT	84
4.1.2. Một số yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động KCB bằng YHCT tuyến xã của huyện Đại Từ tỉnh Thái Nguyên	91
4.2. Hiệu quả một số giải pháp nâng cao hoạt động khám chữa bệnh bằng thuốc Nam và châm cứu tại trạm y tế xã huyện Đại Từ tỉnh Thái Nguyên	100
4.3. Hạn chế của nghiên cứu	112
KẾT LUẬN	114
1. Thực trạng hoạt động và một số yếu tố ảnh hưởng đến hoạt động KCB bằng YHCT tại 4 trạm y tế xã huyện Đại Từ tỉnh Thái Nguyên.....	114
2. Hiệu quả của một số giải pháp can thiệp nâng cao hoạt động khám, chữa bệnh bằng thuốc Nam và châm cứu tại trạm y tế xã	115
KHUYẾN NGHỊ	116
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN	117
TÀI LIỆU THAM KHẢO	118
PHỤ LỤC	129

DANH MỤC BẢNG

Bảng 1.1.	Tỷ lệ phần trăm các hoạt động YHCT tại TYT xã trên tổng số TYT xã...	10
Bảng 1.2.	Hoạt động KCB bằng YHCT so với tổng chung tại TYT xã	10
Bảng 1.3.	Hoạt động KCB bằng YHCT so với tổng chung tại TYT xã	11
Bảng 3.1.	Thông tin chung về đối tượng nghiên cứu là người dân.....	49
Bảng 3.2.	Loại bệnh mà người dân đến KCB bằng YHCT	50
Bảng 3.3.	Tình hình sử dụng dịch vụ KCB bằng YHCT của người dân trong năm..	50
Bảng 3.4.	Nơi quyết định sử dụng dịch vụ YHCT và lý do lựa chọn.....	51
Bảng 3.5.	Tỷ lệ KCB bằng YHCT so với tổng số KCB chung tại 4 TYT xã.	52
Bảng 3.6.	Các chứng bệnh thường gặp tại phòng chẩn trị YHCT của 4 TYT	52
Bảng 3.7.	Tỷ lệ áp dụng các phương pháp chữa bệnh YHCT tại phòng chẩn trị YHCT của 4 TYT xã	53
Bảng 3.8.	Kiến thức về huyết và công thức huyết của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã	55
Bảng 3.9.	Kiến thức về thuốc Nam của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã	56
Bảng 3.10.	Kỹ năng nhận biết và sử dụng 70 cây thuốc Nam của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã	56
Bảng 3.11.	Thực hành về sử dụng châm cứu và thuốc Nam của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã	58
Bảng 3.12.	Kỹ năng sử dụng, kê đơn thuốc Nam và kỹ năng châm cứu của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã	58
Bảng 3.13.	Kiến thức về thuốc Nam của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã	59
Bảng 3.14.	Nguồn nhân lực của 4 TYT xã.....	59
Bảng 3.15.	Cơ sở vật chất, trang thiết bị của phòng chẩn trị YHCT tại 4 TYT xã ..	60
Bảng 3.16.	Kinh phí hoạt động của 4 TYT xã	61
Bảng 3.17.	Hoạt động nâng cao kiến thức cho cán bộ YHCT tại 02 TYT xã can thiệp	62
Bảng 3.18.	Các hoạt động đào tạo nâng cao kỹ năng KCB bằng YHCT cho cán bộ YHCT 2 TYT xã can thiệp.....	63

Bảng 3.19. Hoạt động nâng cao kiến thức về sử dụng thuốc Nam cho NVYT thôn bản tại 2 TYT xã can thiệp	63
Bảng 3.20. Hoạt động nâng cao kỹ năng tư vấn thuốc Nam điều trị một số chứng bệnh thông thường cho NVYT thôn bản của 2 TYT xã can thiệp.....	64
Bảng 3.21. Các hỗ trợ đầu tư cải tạo phòng chẩn trị YHCT và vườn thuốc Nam tại TYT xã Minh Tiến	65
Bảng 3.22. Các hỗ trợ đầu tư cải tạo phòng chẩn trị YHCT và vườn thuốc Nam tại TYT xã Đức Lương.....	66
Bảng 3.23. Kiến thức về huyết và công thức huyết của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã trước và sau can thiệp.....	68
Bảng 3.24. Kiến thức về kê đơn thuốc Nam của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã trước và sau can thiệp.....	70
Bảng 3.25. Kỹ năng nhận biết và sử dụng 70 cây thuốc Nam của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã trước và sau can thiệp.....	71
Bảng 3.26. Kỹ năng châm cứu và kê đơn thuốc Nam của 4 cán bộ YHCT tại 4 TYT xã trước và sau can thiệp.....	72
Bảng 3.27. Kiến thức về thuốc Nam của 4 cán bộ YHCT sau CT	73
Bảng 3.28. Kiến thức về thuốc Nam của NVYT thôn bản tại 4 TYT xã trước và sau can thiệp	74
Bảng 3.29. Tỷ lệ phần trăm NVYT thôn bản có kỹ năng tư vấn thuốc Nam tốt tại 4 TYT xã trước và sau can thiệp	75
Bảng 3.30. Các hỗ trợ đầu tư cải tạo phòng chẩn trị YHCT và vườn thuốc Nam tại 2 TYT xã can thiệp.....	75
Bảng 3.31. Thay đổi kiến thức của người dân về cây thuốc Nam tại 2 TYT xã can thiệp	76
Bảng 3.32. Thay đổi kiến thức của người dân về cây thuốc Nam tại 2 TYT xã đối chứng.....	77